

Innst. S. nr. 234

(2004-2005)

Innstilling til Stortinget fra sosialkomiteen

Dokument nr. 8:72 (2004-2005)

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Inger S. Enger, Eli Sollied Øveraas og Ola D. Gløtvold om forbud mot tannfyllingsmaterialet amalgam, samt å opprette et adekvat behandlingstilbud for personer med kvikksølvrelaterte sykdommer

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om forbud mot tannfyllingsmaterialet amalgam samt å opprette et adekvat behandlingstilbud for personer med kvikksølvrelaterte sykdommer. Kompetanseheving på fakultetene og anskaffelse av beskyttelsesutstyr på tannlegekontorer bør inngå i opplegget."

Som bakgrunn for forslaget framholder forslagsstillerne at Miljøverndepartementets "Handlingsplan for å redusere utslipp av kvikksølv" bl.a. vurderer forbud mot kvikksølv i alle produkter og reduksjon av kvikksølvutslipp i alle faser fra industriutslipp til avfallshåndtering. Det påpekes at dette er i tråd med at FNs miljøprogram UNEP har fastslått at kvikksølv globalt har forårsaket en rekke dokumenterte negative effekter på helse og miljø. Det vises videre til svenske utredninger som lister opp flere helseskadelige forhold som kan forårsakes av amalgambruk, og som slår fast at det er ingen områder hvor amalgam ikke kan erstattes med andre materialer. Det vises også til forskning i USA som særlig peker på helseskadene som kvikksølv kan forårsake på fostre og barn.

Forslagsstillerne mener at totalforbud mot bruk av amalgam er den mest effektive måten å redusere utslipp av kvikksølv på og dermed få til en reduksjon

av miljø- og helserisiki forbundet med bruk av dette materialet.

Det framholdes at omfattende dokumentasjon synes å vise at mennesker som sanerer sine amalgamfyllinger og skifter til plast/kompositt eller porselen, oppnår en 70-80 prosent bedring av sin helsetilstand, og at det finnes gode alternativer til amalgam selv om det fortsatt må forskes på å gjøre de alternative materialene enda bedre og tryggere å bruke.

Forslagsstillerne mener det er viktig at det blir igangsatt tiltak som kan forhindre ytterligere helse- og miljøskader, samtidig som allerede oppståtte skader blir tatt hånd om og behandlet på forsvarlig måte.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bjarne Håkon Hanssen, Britt Hildeng, Asmund Kristoffersen og Gunn Olsen, fra Høyre, Beate Heieren Hundhammer, Bent Høie og Elisabeth Røbekk Nørve, fra Fremskrittspartiet, lederen John I. Alvheim og Harald T. Nesvik, fra Sosialistisk Venstreparti, Olav Gunnar Ballo og Sigbjørn Molvik, og fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund og Per Steinar Osmundnes, viser til brev av 20. mai 2005 fra helse- og omsorgsminister Ansgar Gabrielsen. I brevet vises det til at Sosial- og helsedirektoratet innførte nye retningslinjer for bruk av tannrestaureringsmaterialer i 2003, etter at det i november 2002 ble foretatt en kartlegging av bruken av amalgam i den norske tannhelsetjenesten. Kartleggingen viste at det ble brukt bare ni prosent amalgam, noe som betyr at 91 prosent av fyllingene ble laget av andre materialer enn amalgam.

Flertallet finner det svært positivt at amalgam som tannfyllingsmateriale nå blir brukt i stadig mindre omfang, og da spesielt når det gjelder barn og ungdom. Det er også viktig å merke seg at fylkeskommunen som

ansvarlig forvaltningsorgan for den offentlige tannhelsetjenesten på eget initiativ kan bestemme at amalgam ikke lenger skal brukes som tannbehandlingsmateriale på barn, unge og/eller andre pasienter i de offentlige tannklinikene.

Flertallet registrerer at Regjeringen vil foreta en ny kartlegging om noen år for å se på virkningen av de nye retningslinjene fra 2003.

Flertallet har også merket seg at det i april i år ble lagt frem en handlingsplan fra Miljøverndepartementet som har betydning for amalgam som tannfyllingsmateriale og utslipp av kvikksølv i naturen, og at det i løpet av 2005 vil bli foretatt en vurdering av om det skal innføres et forbud mot kvikksølv i produkter med mulig unntak for særlig viktige bruksområder. Miljøverndepartementet har i den forbindelse bedt Statens forurensningstilsyn vurdere utformingen av et forbud mot kvikksølv i produkter innen 1. november 2005. Flertallet er kjent med at behovet for unntak og konsekvenser av et forbud skal vurderes i den sammenheng, og mener derfor at et forbud mot bruk av amalgam som tannfyllingsmateriale slik forslagsstillerne ber om, kan bero inntil Miljøverndepartementet og Forurensningstilsynet har ferdigstilt sitt arbeid og sine vurderinger.

Flertallet er enig i at de viktigste tiltakene for å begrense kvikksølv fra amalgamfyllinger som miljøgift er å begrense kvikksølvutslipp fra tannklinikker og fra krematorier. Flertallet er derfor tilfreds med at Regjeringen og Miljøverndepartementet i handlingsplanen vil vurdere å kreve 95 prosent rensing av amalgam for alle tannklinikker som installerer nye amalgamavskiller. Det betyr at kunnskapen om effektene av kvikksølv og om utslippskildene økes, og at det videre arbeidet vil bli fulgt opp av miljøvernministeren, som vil sørge for at miljøvernmyndighetene bidrar til å skaffe mer kunnskap om effektene av kvikksølv gjennom ulike undersøkelser og forskning.

Flertallet er kjent med at det i 1992 ble opprettet en Bivirkningsgruppe for odontologiske biomaterialer (BVG). Virksomheten omfatter bivirkningsregistrering, pasientutredning, utprøvende behandling, informasjonsvirksomhet, fagutvikling og forskning. BVG har både medisinsk og odontologisk fagkompetanse og samarbeider med relevante fagmiljøer på Universitetssykehuset Haukeland. Å utrede og vurdere pasienter med et bredt spekter av helseproblemer og symptomer som relateres til tannfyllingsmaterialer, er en hovedoppgave for BVG, og flertallet er kjent med at det er publisert flere studier som viser at et flertall av dem som var henvist pga. mistanke om sammenheng mellom tannfyllingsmaterialer og generelle helseplager, ikke fikk noen klar diagnose. Det er for eksempel vanskelig å finne klar sammenheng mellom kvikksølvverdier i urinprøver og symptomer hos personer som ikke er yrkeseksponert.

Flertallet er kjent med at det i 2004–2005 gjennomføres en evaluering av BVG, og at evalueringen omfatter flere forhold, deriblant intervjuundersøkelse av pasienter som antar at deres helseplager skyldes tannrestaureringsmaterialer, og som har vært til utredning i BVG. Samtidig skal evalueringen redegjøre for

det arbeidet som er gjort med bivirkningsspørsmål i Sverige, samt vurdere om noen av de svenske vurderingene har gyldighet for norske forhold. Flertallet er enig med statsråden i at et eventuelt behandlingstilbud til personer med kvikksølvrelaterte sykdommer ikke må begrenses til kvikksølveksponering fra amalgam, men også omfatte generell rehabilitering for personer med helseplager uten klare årsakssammenhenger.

Flertallet er kjent med at Sosial- og helsedirektoratet er i ferd med å utarbeide en veileder for utredning av pasienter som antar at deres helseplager skyldes tannfyllingsmaterialer. Veilederen antas å bli ferdigstilt i løpet av 2006. Faglige veiledere fra helsemyndighetene sendes også universitetene med forutsetning om at de berørte fakultetene legger disse til grunn i sin undervisning. Flertallet vil vise til at kvikksølv som miljøgift er kjent, og at det er utdanningsinstitusjonenes ansvar for undervisningen av helsepersonell er basert på forskning og systematisert erfaring.

Flertallet er kjent med at Arbeids- og sosialdepartementet har bedt Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI) om innen 1. august 2005 å fremlegge en rapport som klarlegger mulighetene for og hensiktsmessigheten av nærmere forskning om helseeffekter av kvikksølveksponering i tannhelsetjenesten. I denne forbindelse skal annen relevant forskning som finnes i og utenfor landet, også beskrives og belyses.

Når det gjelder beskyttelsesutstyr for tannlegekontor, antar flertallet at forslagsstillerne mener utstyr som skal beskytte både arbeidstaker og pasient. Flertallet vil vise til at det er sendt et brev om HMS-veileder fra Sosial- og helsedirektoratet. Brevet er adressert til fylkeskommunene og Den norske tannlegeforening med kopi til fylkestannlegene, KS, Arbeids- og sosialdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Statens helsetilsyn, Direktoratet for arbeidstilsynet, STAMI, Norsk tannpleieforening, Fagforbundet LO og Parat. Flertallet er positivt til at det er innledet en god dialog med fylkeskommunene og Den norske tannlegeforeningen om behovet for en egen veileder for helse, miljø, og sikkerhet i tannhelsetjenesten. Flertallet ser det som naturlig at behovet for beskyttelsesutstyr vil bli drøftet i en slik veileder. Det er vitenskapelig dokumentert at både tannhelsepersonell og pasienter eksponeres for kvikksølv når amalgamfyllinger borres ut, og flertallet er kjent med at BVG har utarbeidet anbefalinger til tannleger angående prosedyrer ved fjerning av amalgamfyllinger. Det anbefales at pussing av og boring i amalgam alltid bør skje ved bruk av vannkjøling og høyvolumsug for å redusere kvikksølveksponeringen til et minimum. Flertallet er kjent med at denne anbefalingen er tatt inn i Sosial- og helsedirektoratets "Retningslinjer for bruk av tannrestaureringsmaterialer" (IS-1086). Anbefalingen er gjort generell ved at det anbefales at vakumsug og vannkjøling skal brukes ved fjerning av alle typer fyllinger. Flertallet er også kjent med at kofferdam (en gummiduk som lager luftbarrierer mellom enkelttann og resten av munnhulen) kan bidra til å redusere kvikksølveksponeringen, samtidig som effekten av ekstra punktavsug, nesemaske og ekstra frisklufttilførsel ikke

er tilfredsstillende dokumentert. Flertallet slutter seg derfor til Sosial- og helsedirektoratets konklusjon om at det ikke er aktuelt å pålegge bruk av slikt utstyr.

Flertallet foreslår at dokumentet vedlegges protokollen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og medlemmet fra Senterpartiet, Ola D. Gløtvold, viser til den siste tids store oppmerksomhet rundt kvikksølvskader som er påført tannlegeassistenter som har arbeidet med tilberedning av amalgam på tannlegekontorer. Dette vil i særlig grad dreie seg om perioder tilbake i tid da bearbeidingsmetoder og manglende beskyttelsestiltak medførte særlig stor eksponering av kvikksølv og kvikksølv damp. Disse medlemmer viser videre til at det kan reises mistanke om at også tannlegeassistenters barn kan være påført helseskader som følge av kvikksølv eksponering i svangerskapet. Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at det må foretas en kartlegging og gjennomgang av disse problemene bl.a. for å sikre at de som er påført slik skade, blir ivaretatt med hensyn til nødvendig bistand og adekvat helsehjelp.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringa om å gjennomgå alle aspekter ved mulige helseskader hos tannhelsepersonell som følge av eksponering for kvikksølv under arbeid med amalgam og legge fram saka for Stortinget."

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til brev av 20. mai 2005 fra helse- og omsorgsministeren der det gjøres rede for flere forhold omkring bruk av amalgam som tannrestaureringsmateriale. Bl.a. vises det til nye retningslinjer som ble innført i 2003, og kartlegging når det gjelder bruk av amalgam fra november 2002. Det framholdes i den forbindelse at bruk av amalgam utgjør ni prosent av fyllingene som ble utført i dette tidsrommet.

Dette medlem har allikevel også i senere tid motatt meldinger om at amalgam blir brukt der brukere eller deres pårørende har hatt ønske om å få brukt annet tannrestaureringsmateriale.

Dette medlem registrerer at Regjeringen har til hensikt å foreta en ny kartlegging om noen år for å se på virkningen av de nye retningslinjene fra 2003, og videre at det nå foregår en evaluering av Bivirkningsgruppen for odontologiske biomaterialer (BVG), herunder en intervjuundersøkelse av pasienter som har vært til utredning ved BVG. Dette medlem mener at dette er skritt i riktig retning, men vil påpeke at det vil gå lang tid før deler av dette foreligger, og at det snarest mulig må iverksettes tiltak for å imøtekomme krav om handling på flere områder. Dette medlem er fornøyd med at man nå søker informasjon og kunnskap også utenfor landets grenser ved at arbeidet som er gjort i Sverige vedrørende bivirkningsspørsmålene, også skal kunne komme til nytte i Norge.

Dette medlem mener en evaluering av BVG er svært viktig, og at denne fagenheten må gjøres mer kompetent og handlingsrettet sett i forhold til de reaksjoner som framkommer fra flere hold når det gjelder pasienterfaringer. Det er viktig at både diagnostisering og behandling blir bedre og mer helhetlig enn det som til nå synes å være tilfelle. Også i denne sammenheng er det etter dette medlems mening viktig at man innhenter kunnskap og kompetanse fra andre land og alternative behandlingstilbud.

Dette medlem mener det er på høy tid å få etablert et behandlingstilbud for personer med kvikksølvrelaterte sykdommer, og at det ikke trengs mer tid for å vurdere/evaluere forhold omkring det. Det er etter dette medlems mening viktigere å få på plass kunnskap og kompetanse slik at et tilfredsstillende behandlingstilbud kan bli etablert og igangsatt. Dette medlem tror at det også kan være behov for behandling og rehabilitering mer generelt av personer med helseplager uten klare årsakssammenhenger. Men dette medlem mener en slik utredning og tilrettelegging ikke må hindre og/eller utsette etableringer av et behandlingstilbud for personer med kvikksølvrelaterte sykdommer.

Dette medlem registrerer at det nå endelig vil bli utarbeidet en veileder for utredning av pasienter som kan ha helseplager relatert til tannfyllingsmaterialer. En slik veileder bør kunne foreligge før 2006 og eventuelt suppleres når ny kunnskap og kompetanse er innhentet gjennom internasjonalt samarbeid, forskning og utvikling.

Når det gjelder beskyttelsesutstyr ved legekantorene, er det en selvfølge at dette skal beskytte både pasienter og tannhelsepersonell. Dette medlem mener at berørte fag- og kompetansemiljøer bør se nærmere på om dagens utstyr og bestemmelser er tilfredsstillende. Det bør utvikles kunnskap og kompetanse på dette området og etableres godkjenningsordninger som gjør at både pasienter og ansatte kan vite at kvalitet og sikkerhet er skikkelig ivaretatt.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide klare retningslinjer for sanering av tannrestaureringsmaterialet amalgam og komme med en godkjenningsordning for dette basert på både kompetanse hos utøvere og krav til beskyttelsesutstyr."

Dette medlem vil vise til den siste tids fokus på sykdom og senskader hos tannhelsepersonell som har arbeidet med amalgam og kvikksølvforbindelser. Dette medlem mener det som nå framkommer, bare understreker alvoret i de helseskader som kan relateres til kvikksølv og amalgam som tannfyllingsmateriale. Fra Tannhelsesekretærenes forbund reises det spørsmål om flere alvorlige helselidelser som kan være relatert til amalgam. Bl.a. gjelder dette et høyt antall spontanaborter og tidligfødslar, nevrologiske problem, sviktende hukommelse, depresjoner og skjelving. Videre framholdes det fra seksjon for arbeidsmedisin ved Universitetet i Bergen at barn av tannlegeas-

sister kan ha fått svekket helse på grunn av kvikksølvpåvirkning, og at dette bl.a. gir seg utslag i blodsykdommer, allergi, svekket immunforsvar og ulike typer infeksjoner.

Dette medlem mener det nå er på tide å prioritere arbeidet med forskning og analysearbeid for å få til et skikkelig behandlings- og rehabiliteringstilbud for dem som har seinskader og helseproblem på grunn av amalgam og kvikksølvpåvirkning.

Dette medlem vil understreke at helse, miljø og sikkerhetsforhold må bli prioritert høyere i forhold til bruk av amalgam som tannrestaureringsmateriale både når det gjelder de som har fått dette gjennom tannbehandling og de som har jobbet med materialet i den forbindelse.

Dette medlem vil samtidig sterkt understreke at også annet tannrestaureringsmateriale må testes og behandles slik at man ikke for framtida får lignende helsefølger som de man nå ser med amalgam.

Dette medlem fremmer derfor, i tråd med forslag i Dokument nr. 8:72 (2004-2005), følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en omfattende kartlegging av de helseproblem som amalgam kan ha påført både pasienter og tannhelsepersonell. Kunnskap og kompetanse om dette må tilflyte og brukes på fakultetene og i annen relevant utdanning."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om forbud mot tannfyllingsmaterialet amalgam samt å opprette et adekvat behandlings- og rehabiliteringstilbud for personer med kvikksølvrelaterte sykdommer."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringa om å gjennomgå alle aspekter ved mulige helseskader hos tannhelseperso-

nell som følge av eksponering for kvikksølv under arbeid med amalgam og legge fram saka for Stortinget.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen utarbeide klare retningslinjer for sanering av tannrestaureringsmaterialet amalgam og komme med en godkjenningsordning for dette basert på både kompetanse hos utøvere og krav til beskyttelsesutstyr.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen foreta en omfattende kartlegging av de helseproblem som amalgam kan ha påført både pasienter og tannhelsepersonell. Kunnskap og kompetanse om dette må tilflyte og brukes på fakultetene og i annen relevant utdanning.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om forbud mot tannfyllingsmaterialet amalgam samt å opprette et adekvat behandlings- og rehabiliteringstilbud for personer med kvikksølvrelaterte sykdommer.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Komiteen viser til dokumentet og merknadene og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument nr. 8:72 (2004-2005) - forslag fra stortingsrepresentantene Inger S. Enger, Eli Sollied Øveraa og Ola D. Gløtvold om forbud mot tannfyllingsmaterialet amalgam, samt å opprette et adekvat behandlingstilbud for personer med kvikksølvrelaterte sykdommer - vedlegges protokollen.

Oslo, i sosialkomiteen, den 7. juni 2005

John I. Alvheim
leder

Elisabeth Røbekk Nørve
ordfører